

Slepen de kleinste landen van Europa het continent in een oorlog?

Door Frank , 2 oktober 2026

Slepen de kleinste landen van Europa het continent in een oorlog?

Drie Baltische staten hebben de microfoon van het EU-buitenlandbeleid gegrepen. Ze binden de grootste economieën van Europa aan een confrontatie die hun kiezers nooit hebben gekozen.

Door [Urs Maurer-Lambrou](#)

Zes miljoen mensen. Dat is de totale gecombineerde bevolking van Estland, Letland en Litouwen—minder inwoners dan in groot-Londen. Toch bepalen deze

drie grensstaten nu de toon van het buitenlandbeleid voor een unie van 450 miljoen, en vertellen ze Berlijn, Rome en Madrid hoe gevaarlijk de wereld is en hoeveel westerse belastingbetalers moeten betalen om het op te lossen.

Van de ene kroon naar de andere

Het Baltische nationale verhaal slaat graag 1721 over, wat jammer is, want daar begint de moderne kaart. Dat jaar beëindigde Peter de Grote de Grote Noordse Oorlog met het Verdrag van Nystad. Zweden droeg Estland, Lijfland, Ingrië en een deel van Karelië over; Rusland evacueerde het grootste deel van Finland en betaalde Zweden twee miljoen zilveren thalers. Historici discussiëren nog steeds waarvoor het geld diende. Westerse naslagwerken noemen het doorgaans compensatie, terwijl het account van de Russische Presidentiële Bibliotheek ronduit stelt dat Rusland het betaalde voor de verwervingen. Welke lezing u ook verkiest, Estland en Lijfland gingen niet van Zweedse heerschappij over in vrijheid. Ze gingen van de ene kroon naar de andere. De mensen die ze daadwerkelijk bestuurden veranderden nauwelijks: het verdrag garandeerde de Baltische Duitse adel haar zelfbestuur, haar Lutherse kerk, haar eigen douanegrens en haar taal, en elke tsaar tot en met Alexander II bevestigde dit. Een Estse boer in 1720 antwoordde aan een Duitse baron onder een Zweedse koning. Zijn kleinzoon antwoordde aan dezelfde Duitse adel, nu onder een Russische keizer.

Litouwen bereikte dat punt anders, als de helft van het Pools-Litouwse Gemenebest, geabsorbeerd in de delingen. Catharina de Grote nam Latgale in 1772 en het grootste deel van Litouwen, samen met het Hertogdom Koerland, in 1795. Het punt is niet de grenzen; tal van Europese staten zijn jong. Het punt is het verhaal. Het idee van een eeuwenoude, ononderbroken Baltische natie, ingeroepen in Brussel wanneer iemand voorzichtigheid suggereert, is een moderne politieke mythe. Onafhankelijk staatsbestaan duurde ongeveer twintig jaar tussen de oorlogen. De huidige periode begon in 1990-91.

Geen enkele centimeter

www.jakobijn.be

Het volgende hoofdstuk opent in Moskou op 9 februari

1990. De Berlijnse Muur was drie maanden eerder gevallen. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken James Baker zat tegenover Michail Gorbatsjov en vertelde hem, niet één maar drie keer, dat als een verenigd Duitsland in de NAVO bleef, de alliantie zich geen enkele centimeter naar het oosten zou verplaatsen. Helmut Kohl zei de volgende dag ongeveer hetzelfde. Het was geen verspreking.

Gedeclassificeerde Amerikaanse, Duitse, Britse, Franse en Sovjet-documenten, vrijgegeven door het National Security Archive in 2017, tonen aan dat Genscher, Thatcher, Mitterrand, John Major en de secretaris-generaal van de NAVO zelf, Manfred Wörner, Moskou in 1990 en 1991 soortgelijke verzekeringen gaven.

Niets daarvan kwam in een verdrag terecht.

Dat bleek zeer handig. **In 1990 had de NAVO 16 leden.** In 1999 nam het Polen, Hongarije en Tsjechië op. In 2004 slokte het in één keer zeven landen op, waaronder Estland, Letland en Litouwen, drie voormalige Sovjetrepublieken. Het NAVO-grondgebied reikte nu tot aan de Russische grens in Estland, nauwelijks 150 kilometer van Sint-Petersburg. Op zijn top in Boekarest in 2008 kondigde de alliantie aan dat Oekraïne en Georgië op een dag ook zouden toetreden. Finland en Zweden volgden na 2022. Vandaag heeft de NAVO 32 leden, en "geen enkele centimeter" is heel Oost-Europa geworden, tot aan de voordeur van Rusland.

De Baltische greep op Brussel

Drie kleine landen zouden niet de toon moeten kunnen bepalen voor een unie van 450 miljoen. Dat kunnen ze omdat Brussel hun de microfoon heeft gegeven: twee van de meest prominente veiligheidsportefeuilles van de EU worden nu beheerd door mensen uit twee van zijn meest harde hoofdsteden tegenover Rusland. Kaja Kallas,

de voormalige premier van Estland, is de Hoge Vertegenwoordiger: zij zit de vergaderingen voor van alle 27 ministers van Buitenlandse Zaken en spreekt namens de Unie in het buitenland. Andrius Kubilius, een voormalige premier van Litouwen, is de allereerste EU-commissaris voor Defensie en Ruimte. **Geen enkele kiezer in Europa heeft een van hen voor die functies gekozen.**

Kallas komt uit een familie die altijd dicht bij de macht stond, wie die ook had. Haar vader ging van Communistische Partij-functionaris in Sovjet-Estland naar oprichter van de Hervormingspartij naar EU-commissaris: wat Duitsers een "**Wendehals**" noemen, een draaikont. In mei 2024, weken voor haar nominatie, zei ze dat een Russische nederlaag geen slechte zaak zou zijn en merkte op dat Rusland uit vele naties bestaat. Duitslands Volksstimme interpreteerde het als het opperen van Ruslands uiteenvallen, een vreemde zaak voor Europa's volgende topdiplomaat om te overpeinzen over een kernmacht. Boven hen beiden zit Ursula Von der Leyen, die EU-leiders op het laatste moment in 2019 naar voren schoven en die het Parlement bevestigde met 383 stemmen, negen meer dan ze nodig had. Ze kwam van het Duitse ministerie van Defensie, waar ze een Bundeswehr achterliet die zijn gereedheidsdoelen niet haalde en een parlementair onderzoek naar consultancycontracten.

Blaffen op commando

Het zou de Baltische regeringen vleien om te denken dat zij de leiding hebben. Dat hebben ze niet. Ze blaffen omdat het de mensen met de riem goed uitkomt. In Brussel, waar zowel de EU als de NAVO hun hoofdkwartier hebben, schrijven de grote hoofdsteden het beleid. De Baltische hoofdsteden handhaven het aan de grens, zeggen de dingen die Berlijn en Parijs liever niet hardop zeggen, en slaan als eerste toe. Daarom ging de diplomatieke megafoon van de EU naar Tallinn en de defensieportefeuille naar Vilnius. Niemand benoemde Kallas en Kubilius om de zaken te kalmeren.

Kaliningrad in 2022 toonde hoe het werkt.

Brussel stelde sancties op tegen Russisch staal; Litouwen handhaafde ze tot de letter en stopte in juni de spoorvervoer naar de exclave. Moskou noemde het een blokkade, en Nikolai Patroesjev, toen hoofd van Ruslands Veiligheidsraad, waarschuwde dat Litouwers de gevolgen zouden voelen. Binnen een maand vaardigde de Commissie nieuwe richtlijnen uit die de goederen weer doorlieten. Vilnius had precies gedaan wat het was opgedragen, en stond alleen tegenover Moskou terwijl Brussel zich stilletjes terugtrok.

Drie jaar later was Estland aan de beurt. Brussel had maandenlang ophef gemaakt over de aanpak van Ruslands "schaduwvloot" van verouderde, slecht verzekerde tankers. Op 13 mei 2025 probeerde de Estse marine een ervan, de Jaguar, te stoppen in internationale wateren voor Tallinn. De bemanning negeerde de bevelen en voer door naar de Russische haven Primorsk. Estland zei dat een Russische Soe-35 vervolgens ongeveer een minuut zijn luchtruim binnenkwam met uitgeschakelde transponder, en de NAVO stuurde een jager op pad: een Portugese F-16, uit een land 3.000 kilometer verderop. Niemand vuurde, deze keer.

Ondertussen worden de grote honden achter de kleine in positie gebracht. In 2023 beloofde Berlijn een volledige gepantserde brigade voor Litouwen, ongeveer 4.800 soldaten, op een nieuwe basis in Rūdninkai nabij de Wit-Russische grens. De basis begon formeel te opereren in 2025 en moet tegen 2027 op volle sterkte zijn. Het is de eerste permanente ontplooiing van Duitse troepen in het buitenland sinds de Tweede Wereldoorlog.

Europese waarden, Baltische editie

Na 1991 gaven Letland en Estland automatisch staatsburgerschap alleen aan burgers van vóór 1940 en hun nakomelingen. Honderdduizenden inwoners uit het Sovjettijdperk, de meesten Russischtalig en velen in het land geboren, werden "niet-burgers" met vreemdelingenpaspporten en geen stemrecht bij nationale verkiezingen. Riga houdt vol dat "niet-burger" een juridische status is, geen etnisch label, toch is ongeveer twee derde van Letlands niet-burgers etnisch Russisch. VN- en OVSE-organen bekritiseerden het systeem jarenlang. Begin 2026 waren niet-

burgers nog steeds 8,7% van Letlands bevolking, volgens de eigen cijfers van de Letse regering.

Het is sinds 2022 strenger geworden, niet losser. Scholen in Letland zijn overgestapt op alleen Lets onderwijs en Estland volgt. Letland droeg Russische burgers met permanent verblijf, van wie velen er decennialang hadden gewoond, op om een basistest Lets te halen of het risico te lopen die status te verliezen. En op 26 maart 2025 stemde het Estse parlement met 93 tegen 7 om de grondwet te wijzigen zodat alleen Estse en EU-burgers bij lokale verkiezingen mogen stemmen. Op papier geldt het voor alle niet-EU-onderdanen. In de praktijk was het gericht op ongeveer 80.000 Russische burgers, plus Wit-Russen, en iedereen wist het. Staatloze houders van een "grijs paspoort" kregen nog één laatste lokale verkiezing, in oktober 2025, voordat ook zij hun stem verloren. Het is moeilijk om een lezing over Europese waarden aan te nemen van regeringen die hun eigen langdurige inwoners zo behandelen.

Wie betaalt de rekening

Vilnius praat graag in percentages, omdat percentages kleine landen vleien. Litouwen beloofde 5% van het bbp voor defensie in 2026 nog voordat Donald Trump in januari 2025 zijn 5%-eis had gemaakt, en zijn begroting voor 2026 komt uit op 5,38%. In mei 2025 zeiden de drie Baltische defensie-ministers tegen elke bondgenoot dat ze dat moesten evenaren. In juni, in Den Haag, maakte de NAVO 5% tot haar doel voor 2035.

Vergeet de percentages. Kijk naar het geld. Litouwens volledige defensiebegroting voor 2026 is €4,79 miljard. Bij 5% van zijn economie zou Duitsland meer dan €200 miljard per jaar uitgeven, meer dan veertig keer zoveel. Zelfs de kern van 3,5%, vóór de extra 1,5% voor infrastructuur en andere defensiegerelateerde uitgaven, zou neerkomen op ongeveer €150 miljard. Voor Italië zou het volledige doel meer dan €100 miljard per jaar betekenen, voor Spanje ongeveer €80 miljard, en beide dragen al enkele van de zwaarste staatsschulden van Europa. De Baltische staten zetten de lat; de grote economieën krijgen de rekening.

Spanje had tenminste het lef om nee te zeggen. Pedro Sánchez noemde het 5%-doel "onredelijk", weigerde zich eraan te binden, en verliet Den Haag met een uitzondering: 2,1% van het bbp en geen cent meer. Trump noemde Spanje "een zeer lage betaler."

Niemand vroeg de kiezers

Is West-Europeanen ooit gevraagd of ze dit wilden? Alleen door peilingbureaus. In 2015 vond Pew dat 58% van de Duitsers, 53% van de Fransen en 51% van de Italianen tegen het gebruik van militair geweld waren om een NAVO-bondgenoot te verdedigen die door Rusland was aangevallen. In een enquête die Pew in 2020 publiceerde, zei een meerderheid in Duitsland, Italië en Spanje nog steeds nee. Steun voor de EU om wapens voor Oekraïne te betalen is negen punten gedaald, van 65% begin 2023 tot 56% dit voorjaar. In Frankrijk daalde de steun voor wapenleveringen met 18 punten, van 65% in maart 2022 tot 47% deze februari. Tegen eind 2024 vond YouGov dat een onderhandelde vrede tussen Oekraïne en Rusland de voorkeur kreeg boven doorvechten bij 55% van de Italianen, 45% van de Duitsers en 43% van de Fransen. Een Politico-peiling afgelopen december vond dat Franse en Duitse volwassenen neigden naar het terugschroeven van steun. En deze zomer zei een meerderheid in Duitsland en Frankrijk nee tegen Oekraïnes toetreding tot de EU als volwaardig lid.

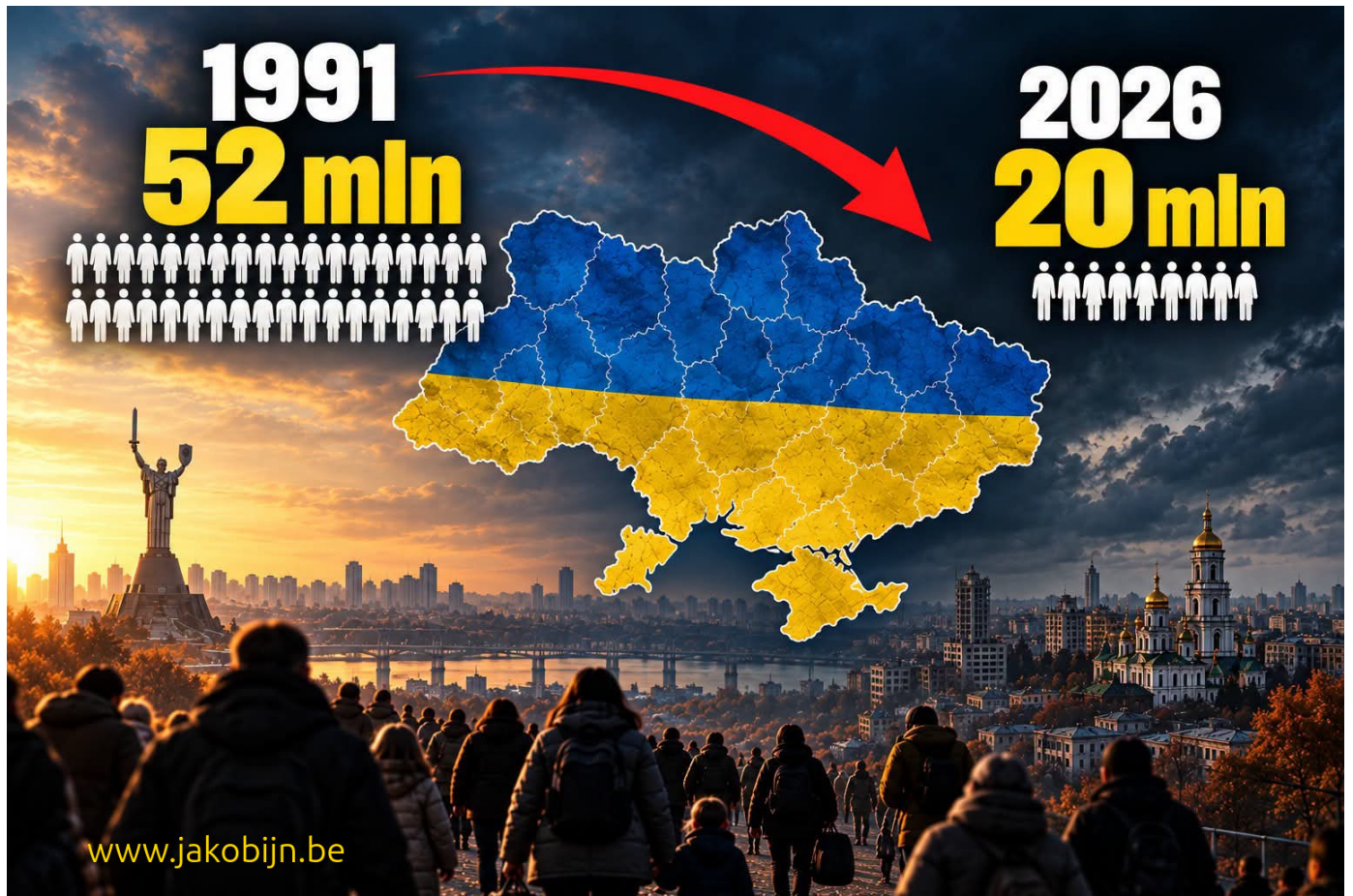
Dat is niet Duitsland, Frankrijk, Italië of Spanje dat jeukt naar een bredere oorlog. Het is een publiek dat nooit is gevraagd, elk jaar sinds 2022 sceptischer is geworden, en nu een rekening krijgt gepresenteerd die het nooit heeft besteld: een doel van meer dan €200 miljard per jaar alleen al in Duitsland, aangemoedigd vanuit Vilnius en goedgekeurd in Brussel **door functionarissen die geen enkele kiezer heeft gekozen.**

Wanneer het geld op is

De Haagse deal heeft een ingebouwde herziening voor 2029. Mijn voorspelling: tegen die tijd zal Spanje niet het enige land zijn dat nee zegt. Het geld is jaren geleden opgeraakt; wat nu wordt uitgegeven is geleend. Duitsland herschreef zelfs zijn grondwet in 2025 zodat het kon lenen voor defensie buiten zijn eigen schuldenrem.

In 1721 beslechtte Peter de Grote het lot van de Baltische regio met een verdrag en twee miljoen zilveren thalers. Drie eeuwen later wordt de toekomst van de regio nog steeds bepaald door grotere machten die de sommen maken.

Dus, slepen de kleinste landen van Europa het continent in een oorlog? Niet op eigen houtje. Zij doen het blaffen; Brussel houdt de riem vast. En Berlijn, Rome en Madrid worden erachteraan gesleept, naar een confrontatie die hun kiezers nooit hebben gekozen, betaald met geld dat ze niet meer hebben. Misschien is dat het enige hoopvolle deel.

Hoe eerder het geld opdraait, hoe eerder kiezers in de grote landen een koerswijziging zullen afdwingen, en hoe eerder Tallinn, Riga en Vilnius teruggaan naar wat hun omvang altijd van hen heeft gemaakt: voetnoten in het Europese buitenlandbeleid. Dat is misschien wat Europa uiteindelijk uit een directe oorlog tussen kernmachten houdt.